

Motion till riksdagen

1989/90:Ub83

av Margareta Gard och Göran Engström (m, c)
med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Idrottsforskning – en sektorsinriktad forskning

Förutom att regeringen anser att "från såväl rent idrottslig synpunkt som folkhälsosynpunkt är det angeläget att stärka forsknings- och utvecklingsarbetet inom denna sektor", (sid 65), så konstaterar den också att "det sektorsfinansierade forsknings- och utvecklingsarbetet utgår i första hand från problem som är identifierade av och relevanta för den berörda samhällssektorn. Sektorsforskningen innebär därför inte sällan satsningar på nya områden av tvärvetenskaplig karaktär, där högskolans indelning i discipliner kan vara ett hinder för att denna forskning av egen kraft skall kunna etablera sig inom högskolan." (sid 50f)

För att förbättra insatserna vad avser forskningen inom idrott krävs ett brett kunskapsunderlag från forskning och utvecklingsarbete bl.a. inom medicin, beteendevetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och teknik.

Inom ramen för den verksamhet som bedrivs av två av LIVI:s stiftare, nämligen högskolan i Falun/Borlänge och Kopparbergs läns landsting, samt Akademiska sjukhuset i Uppsala, finns förutsättningar för att det nödvändiga kunskapsunderlaget för en forskning inriktad mot idrott skall kunna tillskapas.

Lugnets UC och LIVI – ett kraftcentra för idrotten

Riksidrottsstyrelsens Utvecklingscentra på Lugnet (Falun) och Bosön (Lidingö) samt Stiftelsen LIVI (Lugnets idrottsvetenskapliga institut)

Riksidrottsstyrelsen (RS) beslutade den 21 april 1989 att utse två s.k. Utvecklingscentra (UC). De två UC:na är placerade på Bosöns idrottsfolkhögskola respektive Lugnet i Falun. RS har även beslutat att tillsätta en projektgrupp med representanter för RS styrelse samt SOK (Sveriges Olympiska Kommitté) att leda arbetet med de två UC.

Då syftet med RS utvecklingscentra är att utveckla svensk idrott, har verksamheten vid UC:et i Falun kunnat inrymmas inom ramen för stiftelsen LIVI (Lugnets idrottsvetenskapliga institut).

LIVI:s stiftare är Kopparbergs läns landsting, Falu kommun samt högskolan i Falun/Borlänge. Till styrelsen adjungeras representanter från Dalarnas idrottsförbund respektive Dalarnas forskningsråd.

Verksamhetsinriktning vid LIVI

Stiftelsen LIVI, som bildades 1988, har följande uppgifter:

- Att erbjuda kvalificerad service med tester samt medicinsk rådgivning/hjälp, och den verksamheten är organiserad som ett kontinuerligt utvecklingsarbete.
- Att etablera forskning inom idrott/friskvård.
- Att utveckla och genomföra veckoslutskurser – konferenser (inklusive nationella och internationella forskningskonferenser), veckokurser samt vara basen för högskoleutbildning.

För att de två senare arbetsuppgifterna skall få ett värde kommer verksamheten att profileras mot "kondition" (energigivande processer) och mot sådana aktiviteter där sådan kapacitet är viktig för bra prestation. Även en lagsport och eventuellt en racketsport kommer att utväljas för utvecklings- och forskningsprojekt. Det görs för att bl.a. ge en viss bredd i utbildningen av tränare. En tvärfacklig analys skall eftersträvas i forskningsarbetet.

Arbete pågår också med att finna ytterligare fält som kan profilera verksamheten vid LIVI och samtidigt ge en bredare bas för den akademiska utbildningslinje som startar vårterminen 1991. Följande områden kommer att undersökas som möjliga:

1. Inriktning mot ergonomi, förebyggande hälsovård, företagshälsovård. Den kompetensuppbyggnad som nu planeras och den metodik som etableras är i väsentliga delar identisk med den som är aktuell inom ergonomi och förebyggande hälsovård. Genom en associering med institutionen för skogsteknik vid skogshögskolan i Garpenberg och professor Sven-Åke Axelssons avdelning kan koppling mot skogsbruk/skogsindustri erhållas.

2. Materiallära, medicinsk teknik och ADB med koppling till högskolan i Falun/Borlänge och Daltek. Även samarbete med det nyinrättade institutet för utvecklande av handikaphjälpmiddel i Borlänge, Handitek, förbereds.

Aktuella idrotter

Det utvecklings- och forskningsarbete som igångsätts vid LIVI måste koncentreras till några idrotter. Längdskidåkning (skidskytte), orientering (skidorientering), friidrott är redan idrottsgrenar som på olika sätt finns etablerade i Falun/Borlänge genom att det finns aktiva på idrottsgymnasium, idrottspluton och/eller den för elitidrottare anpassade studiegången vid högskolan. Det vore önskvärt med en ytterligare koncentring av idrottsaktiva i de nämnda grenarna så att flera av dessa grenar blev representerade inom alla av de angivna tre utbildningsnivåerna. För friidrott vore det dessutom önskvärt med en större andel medel- och långdistanslöpare på bekostnad av hoppare och kastare.

Andra idrottsgrenar som är intressanta är triathlon och på sikt också simning, ishockey och tennis.

Medicinsk personal och kompetensbehov vid LIVI

På Falu lasarett är läkare vid medicin-, barn- och reumatologklinikerna engagerade i forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för LIVI. I den

första fasen har deras insatser kunnat inrymmas inom ramen för deras ordinarie arbetstid och på fritid. Diskussion har dock påbörjats mellan huvudmannen och respektive klinikchef vad gäller organisationen för nämnda arbete. För utvecklingsarbetet behövs nu fasta resurser i form av klinisk lärare, klinisk assistent, laboratorieassistenter och en dietist på deltid.

En genomgång av resurspersoner för den högskoleutbildning för idrottsinstruktörer/tränare som startar våren 1990 visar att på teorisisidan behövs en humanbiolog med profil mot idrottsfysiologi/biomekanik och en klinisk medicinare (läkare) med idrottsmedicinskt intresse/kunnande.

Forskningsprojekt vid LIVI

Följande forskningsprojekt planeras eller har påbörjats inom ramen för LIVI:

1. Effekten av tidig elitträning på ungdomars hälsa och prestationsutveckling

Aktuella idrottsgrenar för undersökningen är sådana där elitträning startar i tidig ålder som simning och gymnastik. Inom varje gren väljs ungdomar inom åldersintervallet 11–13 år, vilka senare följs upp under en 2-4-årsperiod. Varje individ följs upp ur medicinsk, fysiologisk (näringstillförsel m.m.), psykologisk och social aspekt.

Resultaten skall användas till att belysa hur en elitsatsning påverkar ungdomars fysiska och psykiska status samt vilken social situation ungdomarna hamnar i på grund av sin elitsatsning. Därmed kan värderas om den tidiga satsningen gav effekt och var försvarlig. Projektet kan i alla delar genomföras av med.dr Lars Fohlin, barnkliniken vid Falu lasarett, i samarbete med docent Leif Isberg, högskolan i Falun/Borlänge.

2. Rehabilitering av barn, baserad bl.a. på en koppling mellan sjukgymnastik och idrottsmedicin

I Sverige saknas en barnrehabiliteringsklinik. Tyvärr är det inte ovanligt att barn får en negativ självbild på grund av en begränsad fysisk ork. Risken finns också att den fysiska förmågan begränsas mycket mer än nödvändigt på grund av att förutsättningar saknas för att stimulera, intressera och träna barn med en målsättning att optimera resultaten för varje enskilt barn. En rehabilitering av barn byggd på dels samarbete mellan sjukgymnastik och idrottsmedicin, dels en psykosomatisk grundsyn och resurser för ett psykosomatiskt inriktat arbetssätt skulle komma att fylla ett stort behov för barn ur olika sjukdomsgrupper, som exempelvis:

- a. Astma (se f.ö. punkt 5), uttalade rinokonjunktivitbesvär med astma.
- b. Cystisk fibros, och andra lungsjukdomar.
- c. Olika former av hjärtfel.
- d. Artritförändringar, typ kronisk juvenil artrit (se nedan punkt 3).
- e. Därutöver finns hela spektrat av barn med fysiska handikapp, beroende av sjukdom i CNS och/eller muskulaturen.

En barnrehabiliteringsklinik vid Falu lasarett (kontaktperson är läkare Göran Brandberg) avser att i samarbete med LIVI initiera utvecklings-forskningsarbete inom detta område.

Mot. 1989/90
Ub83

3. Hjärtfunktion hos motions- och elitaktiva i konditionsgrenar

Olika skador eller rubbningar i hjärtfunktionen ses vid elitidrott. En deskriptiv jämförande studie av hjärtfunktionen hos motionerande före detta elitidrottare och hos nu aktiva elitidrottare skall genomföras. Fyra grupper om 20 personer representerande olika former av idrott har valts ut. Grupperna representerar tyngdlyftning, ishockey, f.d. längdskidåkare (elit) samt nu aktiva längdskidåkare. Personerna skall studeras med modern kardiologisk mätteknik, vilket även inkluderar 24-timmars bandspelare-EKG, arbets-EKG, röntgen av hjärta-lungor, eko-kardiografi samt laboratorieprover såsom blodfetter, blodsocker samt rutinlab.

Arbetshypotesen är att t.ex. ishockeyspelare drabbas av upprepade trauman mot hjärtat, vilket kan ge bestående skador, tyngdlyftarna utför ett tryckarbete på hjärtat, medan skidåkare har ett utpräglat volymarbete som kan ge bestående förändringar i hjärtfunktionen. Beroende på resultatet av denna första undersökning kommer framtida projekt att planeras.

Arbetet sker i samråd med Karolinska sjukhuset, professor Lars Rydén, och med docent Bo Berglund, den senare aktiv idrottsmedicinsk forskare.

4. Kemiska förändringar i muskulaturen vid inaktivitet respektive träning

a. I några år har med.dr Karin Piehl-Aulin på reumatologkliniken vid Falu lasarett arbetat med ett projekt kring led-muskelsjukdom och hyaluronsyra. Detta har efter hand utvidgats och omfattar nu även unga friska individer och effekter av träning på dessa.

b. Reumatologkliniken har även intresse (och kompetens) för ett projekt kring betydelsen av fysisk träning vid behandling av olika ledmuskelsjukdomar inklusive benskörhet (osteoporos) hos äldre.

5. Ansträngningsastma hos idrottsutövare

Vissa undersökningar tyder på att andningsbesvär i samband med ansträngning inte är helt ovanligt hos idrottsutövare. I de flesta fall torde detta vara uttryck för ansträngningsastma, ett tillstånd där goda möjligheter till behandling föreligger. Underdiagnostik av tillståndet leder å andra sidan till en i onödan nedsatt prestationsförmåga och sänkt välbefinnande för den drabbade idrottsmannen/-kvinnan.

Ett av forskningsprojekten avser att kartlägga förekomst av ansträngningsastma hos idrottsutövare. Undersökningens första del avser bl.a. att jämföra förekomsten och graden av besvär dels hos utövare av inomhusidrotter som simning och gymnastik, dels utomhusidrotter som skidåkning, orientering och bandy (eventuellt även ishockey). Kartläggningen skall ske genom frågeformulär och fysiologiska tester.

Forskningsprojekt kommer att organiseras i samråd med Lungmedicin, Akademiska sjukhuset, prof. Gunnar Boman och med.dr Christer Jansson.

6. Olika träningsmodellens effekt på prestation

Mot. 1989/90

Ub83

När verksamheten vid LIVI har stabiliserats under 1990 har institutet speciella förutsättningar att initiera lämpliga projekt där effekten av olika träningsmodeller kommer att utvärderas.

a. På sikt bör intresse skapas för att ta upp forskning för att förebygga skador i uthållighetssporter.

b. Med den organisation som LIVI har, finns det unika möjligheter att utvärdera medicinska behandlingar, vilket i sig kan bli ett viktigt forskningsprojekt.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att två tjänster som klinisk lärare alternativt klinisk assistent bör inrättas vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, men med tjänstgöring inom ramen för verksamheten vid Stiftelsen LIVI (Lugnets idrottsvetenskapliga institut).

Stockholm den 20 mars 1990

Margareta Gard (m)

Göran Engström (c)

